

zlasti v angleški tradiciji, v nadaljevanju pa navezuje zlasti na Foucaulta, Eliasa in Bauman. V ospredju je koncept nasilja kot glavne karakteristike necivilnosti ali barbarizma. Eno temeljnih vprašanj, ki si jih Kean zastavlja v tem poglavju se glasi: kako narediti civilno družbo bolj civilno.

V zadnjem vsebinskem poglavju, ki nosi naslov *Publiciteta*, Kean razpravlja o zvezi med nasiljem in javno sfero. Posebej izpostavlja tri faze reafirmacije javnosti v moderni zgodovini in analizira krizo javnih medijev v Evropi. Izpostavlja zlasti finančni vidik ter probleme legitimacije in tehnoloških sprememb. Za podrobno analizo javne sfere je Kean uvedel tri ravni: mikro, mezo in makro javno sfero. V tem poglavju torej na novo preišča strukturne spremembe javne sfere.

V kratkem zaključku Kean naproša vse tiste, ki še nasprotujejo konceptu civilne družbe, naj se sprehodijo po Bejrutu in namiguje, naj si tam ogledajo konsekvence svojega stališča.

Keanova razprava je večplastna analiza in prikaz sodobnih konceptov politične teorije z elegantnimi sprehodi v zgodovino političnih idej, primeri so z vseh koncev sveta in stem tudi celovit prikaz načina mišljenja in pisanja, ki sodobno politično znanost usposablja za mišljenje v sedanjem času.

Milan JAZBEC

Anton Grizold

Evropska varnost

Ljubljana, Fakulteta za družbene vede. 1999.
221 str.

Zagotavljanje varnosti v Evropi je eno temeljnih teoretičnih in praktičnih vprašanj, ki tradicionalno okupira tako politične pragmatike kot mislece. Ob izteku drugega tisočletja zato spremenjeno mednarodno okolje ter novi izzivi narekujejo kritično oceno akterjev evropske varnosti in vzpostavitev elementov za njeno novo, ustreznejšo konceptualizacijo.

Izviren slovenski pogled na navedene dileme in izzive predstavlja v svojem najno-

vejšem delu z naslovom "Evropska varnost" Anton Grizold. Po lanskoletni teoretični utemeljitvi varnostnih konceptov in sodobnih znanstvenih pristopov (Mednarodna sigurnost, Zagreb), nam tokrat predstavlja konkretno in pregledno analizo nove evropske varnostne strukture in elementov njenega okolja ter v njuno osrčje postavi medetnične konflikte kot poglavitni vzrok sodobnih kriz. Tako zamišljen vsebinski potek celotnega dela se mu izteče v predstavitev slovenske nacionalne varnosti v evroatlantskem kontekstu in njenih možnosti. Članstvo Slovenije v Natu kot optimalno varnostno izbiro utemelji z ustrezno argumentacijo in kritično oceni potek dosedanjih aktivnosti.

Medetnični konflikti kot temeljni vzrok sodobnih kriz (Balkan, Zakavkazje) vplivajo na spremenjeno pojmovanje varnosti (od ozko vojaško-obrambne do širše družbene, podprte z imperativom spoštovanja človekovih pravic in z globalnimi viri ogrožanja), hkrati pa tudi na podobo mednarodnega sistema. Iz slednjega izhaja eno najpomembnejših vprašanj nove vrednostne paradigme, in sicer zahteva po tem, da naj mednarodni sistem zagotavlja tudi individualno in kolektivno varnost etničnih skupin ne glede na to, v kateri državi so. Njihova elementarna pravica je vsekakor tudi biti zaščiten pred nasiljem države v kateri živijo. Takšno zaščito lahko nudi in zagotavlja le mednarodna skupnost z razvejanim sistemom svojih institucij in mehanizmov, saj praksa kaže, da notranje državni medetnični konflikti slej ko prej dobijo mednarodne razsežnosti. Navedeno zato daje legitimnost taki zaščiti, ki za postmoderne države, zlasti članice EU, pomeni zagotavljanje univerzalnih etičnih vrednot, izhajajočih iz posameznikove pravice živeti v miru in blaginji.

Predstavitev nove evropske varnostne strukture Grizold opre na analizo varnostnih pristojnosti štirih mednarodnih organizacij, ki so opremljene z mehanizmi za njeno zagotavljanje, in so zato tudi najbolj prisotne, pri zagotavljanju varnosti v Evropi.

Združeni narodi se pri tem soočajo z izzivi, ki že presegajo njihove zmogljivosti, utemeljene v mednarodnih razmerah ob koncu druge svetovne vojne. Zato postaja

vedno bolj očitno njihovo sodelovanje z regionalnimi organizacijami pri zagotavljanju (evropske) varnosti, a tudi potreba po redefiniranju njihove konceptualizacije v zagotavljanju miru. Ob tem je Nato s svojo preobrazbo, utemeljeno v Londonski (1990) in Rimski (1991) deklaraciji in operacionalizirano v Študiji o širitvi (zaključena in predstavljena državam v Partnerstvu za mir 1995), uspel potrditi namero, da ostane primaren dejavnik zagotavljanja evropske varnosti v konkretnem reševanju kriz, tudi izven ozemlja svojih članic. V primerjavi z njegovo transatlantsko komponento pa dogovorjena vključitev Zahodnoevropske unije v EU kaže na poskuse konkretiziranja evropske varnostne identitete, ki je dosedaj pri EU ostajala na ravni neinstrumentaliziranih izjav o dobrih namerah.

Zato v evropskem kontekstu postaja čedalje bolj opazna vloga OVSE, ki je, kot ugotavlja avtor, danes nepogrešljiva regionalna organizacija, ki s celovitim pristopom k evropski in svetovni varnosti pomembno prispeva k vzpostavljanju uravnoteženega skupnega in celostnega evropskega varnostnega sistema. OVSE predstavlja forum za dialog na področju varnosti in sodelovanja, zagotavlja sredstva za podporo in uveljavitev tvrstnih vrednot in standardov, daje na razpolago mehanizme za nadzor izvajanja individualnih in kolektivnih človekovih pravic, podpira vojaško odprtost in preglednost ter razvija mehanizme zgodnjega opozarjanja, preventivne diplomacije in kriznega upravljanja.

Navedeno se v celoti ujema z naravo sodobnih kriz, katerih odpravljanje oz. reševanje temelji tako na zgodnjem odkrivanju (medetničnih) napetosti kot na zahtevnosti vsestranske pokonfliktne družbene obnove prizadetih. Zagotavljanje mednarodne varnosti se zato opazno premika od njene klasične vojaško-politične razsežnosti k preprečevanju kriz in k pokonfliktni družbeni rekonstrukciji ter vključevanju prizadetih držav v mednarodne integracije. Na ta način se ohranja mednarodna stabilnost in krepi delovanje demokratičnih institucij v državah, ki postajajo odprte in povezane. Nesprejemanje takšnega obnašanja s strani posameznih, izjemnih primerov, kaže

na nujno njegove vsestranske kodifikacije, kjer OVSE pomembno utira pot, s tem pa se tudi kaže bodoča evolucija mednarodnega prava.

Obsežno in zelo podrobno primerjalno analizo varnostnega delovanja navedenih štirih mednarodnih organizacij, oprto na prikaz in komentar številnih konkretnih primerov, Grizold sklene z ugotovitvijo, da morajo te organizacije zaradi novih temeljev in pojmovanj varnosti, izhajajočih iz njene celovitosti in nedeljivosti, prilagoditi svoje delovanje in strukture novonastalim razmeram. Pri tem kot osnovno spoznanje navede dejstvo, da nobena od njih ni sposobna sama v celoti pokrivati varnostnih in obrambnih potreb evropske celine.

Navedene ugotovitve so vsekakor dobro izhodišče za opredelitev slovenske nacionalne varnosti, ki mora upoštevati naravo evropskih integracijskih procesov in razvoj sodobne vojaške tehnologije. Dodaten pomemben dejavnik so t.i. notranje značilnosti. Sistem nacionalne varnosti v Sloveniji kot celota postaja jasnejši in dostopnejši za parlamentarno preiskavo, sredstvom javnega obveščanja, raziskovanju in javni kritiki, a tudi vojska je postala bolj socialno reprezentativna in nacionalno ter kulturno bolj homogena.

Za Grizolda so to tiste prvine, ki omogočajo nadaljnjo konceptualizacijo slovenske nacionalne varnosti in njeno vpetost v širši mednarodni okvir. S tega vidika, kakor tudi zaradi varnostnih izbir novih majhnih držav, je za Slovenijo članstvo v Natu tehtna in zanesljiva opcija. Dosedanje sodelovanje je bilo obsežno in koristno, zlasti v okviru programa Partnerstvo za mir, ki ponuja stvarna pričakovanja za politično in vojaško sodelovanje z Natom. Slovenija izpolnjuje temeljna merila za članstvo v Natu, ugotavlja in utemeljuje Grizold, a hkrati poudarja ključni pomen politične odločitve pri izboru novih članic. Urejanje nacionalne varnosti, ki v sodobnem svetu vse bolj dobiva mednarodni značaj, s tem postavi in utemelji v primarni optiki slovenskih prednostnih zunanjepolitičnih nalog.

Njegova knjiga zato prihaja med zainteresirane bralce ob zelo primernem času, saj z različnih vidikov aktualizira pojmovanje

varnosti, zlasti na evropskem kontinentu. Ob njeni splošni aktualnosti in izvirnosti, v slovenskem primeru pa še redkosti, je očiten tudi jasen in tehten stil z metodološko urejeno in poučno notranjo strukturo, vsebina pa, poleg odgovorov na nekatere varnostne dileme in izzive, odpira pomembna vprašanja za nadaljnje proučevanje. Očiten poudarek na medetničnih konfliktih in njihovo uvajanje v varnostne študije, oprto na analizo konkretnih in sodobnih problemov, ki so tudi izkustveno blizu slovenskemu bralcu, daje celotni materiji dodatno strokovno izostrenost. Tako zastavljenemu znanstvenemu delu bi zato težko dodali kakšen vsebinski in metodološki napotek. Vendar poskusimo, vsaj zaradi nadaljnega strokovnega izziva, s kritično refleksijo v treh točkah.

Prvič, recimo, da bi avtor v predstavitvi posameznih vsebinskih sklopov (izzivi, elementi, dejavniki, substrukture, procesi) še poglobil in razširil svoje predstavitve in analize ter dodatno poudaril njihovo veliko prepletenost in soodvisnost, s tem tudi kompetitivnost, na širšem evropskem prostoru. Toda tak pristop bi najmanj podvojil sedanjí obseg knjige, zaradi relativno hitrega spreminjanja dogodkov in njihovega vsebinskega niansiranja pa bi zagotovo izgubila del svoje siceršnje aktualnosti. Drugič, recimo, da bi v svojo analizo vključil še vrsto ostalih regionalnih evropskih organizacij, ki se tudi oz. vsaj deloma in posredno ukvarjajo z varnostnimi vprašanji - npr. Nordijski svet, Svet baltskih obmorskih držav, Srednjeevropska pobuda, Donavska komisija, Črnomorska ekonomska skupnost, razne trilaterale itd. A tudi to bi zraven dodatne poučnosti in uporabnosti že pomenilo opazno vsebinsko razširitev sedanjega teksta in delno spremembo njegove strukture. In tretjič, recimo, da bi se dodatno poglobil v transatlantsko in evrazijsko komponento evropske varnosti in predstavil relacijo do ZDA (in Kanade) ter do Ruske federacije (in Kitajske), vključno z njenim južnim izhodom oz. relacijo do Turčije (in v nadaljevanju do islamskih držav). V tak globalni oris bi lahko deloma vključil še ekonomsko komponento sodobne varnosti in stabilnosti (dolar - evro; energetska odvisnost Evrope; zaostajanje v razvoju visokih tehnologij itd.). A tudi takšen

dodatek bi predstavljal še eno, novo študijo. Zato lahko ugotovimo, da je najnovejše Grizoldovo delo, ki se opira na 98 virov (polovica iz leta 1995 in pozneje) in 40 dokumentov ter prinaša 50 strani zelo uporabnih prilog, aktualna in jasna analiza sprememb in razmer v evropski varnosti, ki tudi desetletje po padcu berlinskega zidu še vedno niso v celoti spoznane in dorečene. Pomeni korak naprej v razvoju in v uveljavljanju slovenske obramboslovne misli, kjer je danes profesor Grizold, predstavnik prve generacije slovenskih obramboslovcev, njen osrednji promotor.

Knjiga "Evropska varnost" predstavlja pomemben strokovni korak in podlago za nadaljnje proučevanje posameznih varnostnih točk na starem kontinentu, predvsem pa nudi široko utemeljeno izhodišče za bodočo celovito sociološko in politološko zasnovano tematizacijo fenomena mednarodne varnosti v procesu nastajanja globalne družbe. Če bi poskusili upoštevati še prej omenjene refleksije, bi lahko zapisali, da je avtor pričujoče knjige, ki že deveto leto predava omenjeno tematiko na FDV in ki je opazno prisoten v tovrstnih mednarodnih krogih, pravzaprav poklican, da čez določen čas predstavi takšno kompleksno ter interdisciplinarno delo.

Larisa VODEB

Maria Todorova
Imagining the Balkans

Oxford University Press, New York, Oxford
1997, 257 str.

Maria Todorova si je zastavila zahtevno nalogo predstaviti, kako se je v zahodni civilizaciji trdno zasedrila negativna percepcija in podoba Balkana. To je poskušala doseči tako, da je elaborirala predvsem obsežno sekundarno, delno pa tudi primarno literaturo o Balkanu. Nenazadnje to potrjuje tudi zapisana bibliografija, kjer je avtorica navedla 729 enot. Navkljub obsežnemu sekundarnemu materialu, ki je bil avtorici na voljo, ji je uspelo, da je svoj prispevek strnila